

ШИНЭ ЗУУНМОД ХОТЫН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд “Монгол хүний эрүүл, аюулгүй амьдрах таатай орчин, нөхцөлийг бүрдүүлж, хүний аюулгүй байдлыг хангах” төрийн үүргийг тодорхойлсон.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогод дэвшүүлсэн Үндэсний онцлог бүхий аялал жуулчлал, соёлын үйлчилгээ, үйлдвэрлэлийг бий болгосон, Зүүн хойд азийн тээвэр, логистикийн болон олон улсын харилцааны зангилаа төв болсон дагуул хотуудыг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 9.5.1-д дагуул, хаяа хот, тосгоныг тус бүрд нь худалдаа, үйлчилгээ, боловсрол, соёл, эрүүл мэнд, хөдөө аж ахуй, хүнс, хөнгөн үйлдвэрлэл, тээвэр логистик, аялал жуулчлалын чиглэлээр төрөлжүүлэн хөгжүүлж ажлын байрыг нэмэгдүүлэх замаар Улаанбаатар хотын төвлөрлийг сааруулна, 9.5.2-т “Шинэ Зуунмод”, “Майдар” шинэ дагуул хотын бүтээн байгуулалтыг эрчимжүүлж, инженерийн шугам сүлжээ, орон сууцжуулах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ, 9.5.3-т Хөшигийн хөндийд байрлах олон улсын нисэх онгоцны буудлыг даган байгуулагдах “Шинэ Зуунмод” шинэ хотын бүтээн байгуулалтыг эрчимжүүлнэ, 9.5.5-д Улаанбаатар хотод сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийг нэгдсэн бодлого төлөвлөлттэйгөөр дагуул хотуудад шилжүүлэн үйл ажиллагааг нь дэмжин ажиллана, 9.5.6.Зарим их, дээд сургуулийг мэргэжлийн чиглэл, салбараар нь төрөлжүүлж, дагуул хотуудад хотхон байгуулан шилжүүлэх замаар хотын төвлөрлийг сааруулна гэж тус тус заасан.

Улаанбаатар хотыг хөгжүүлэх урт хугацааны анхдугаар хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө 1954 онд батлагдаж, 1961, 1976, 1986 онуудад тодотгол, шинэчлэл хийгдэж байсан ба манай улс зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжин орсноос хойш Улаанбаатар хотыг 2000-2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөө батлан хэрэгжүүлж байсан ба Улсын Их Хурлын 2013 оны 23 дугаар тогтоолоор “Улаанбаатар хотыг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэлх хөгжлийн чиг хандлага”-ын баримт бичгийг баталж, Улаанбаатар хот нийт 15 дагуул хот, тосгонтой байхаар төлөвлөсөн боловч дагуул хотыг хэрхэн байгуулах, бүтэц зохион байгуулалт нь ямар байх талаар ерөнхий зохицуулалттай, тухайн хотын онцлогт тохирсон нарийвчилсан зохицуулалтгүйгээс тодорхой үр дүнд хүрээгүй боловч дагуул хот, тосгон байгуулах хэрэгцээ шаардлага байгааг дараах тоо баримт харуулж байна.

Тухайлбал, Нийслэл Улаанбаатар хотын нутаг дэвсгэр нь манай улсын нийт газар нутгийн 0.3 хувийг эзэлдэг хэдий ч хүн ам, их дээд сургууль, коллеж, бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжийн тоо, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний хэмжээ зэрэг үзүүлэлтээр тогтмол Улсын хэмжээнд тэргүүлж жил бүр энэ үзүүлэлтийн тоо хэмжээ өссөөр байна. Эдгээр үзүүлэлтийг 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаар авч үзвэл:

- Нийслэлд байнга оршин суугчдын тоо 1,596,335 буюу манай улсын нийт хүн амын 47,4% хувьтай;

- Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж байгууллагын тоо 175,200 буюу манай улсад бүртгэлтэй нийт аж ахуйн нэгжийн 74.7 хувьтай;
- нийслэлийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүний хэмжээ 33.8 их наяд төгрөг буюу үндэсний дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 69,2 хувьтай тус тус тэнцэж байна.

Ийнхүү нийслэл Улаанбаатар хотын хүн амын тоо эрчимтэй өсөж, үйл ажиллагаа идэвхжихийн хирээр төлөвлөлтгүй суурьших, байгаль орчин доройтох, хог хаягдал, дуу чимээ нэмэгдэх, гэмт хэрэг, зөрчил ихсэх, замын хөдөлгөөний түгжрэл үүсэх зэрэг олон сөрөг асуудлын улмаас нийслэл хотын эдийн засаг, нийгмийн харилцаанд хүндрэл учирч, иргэдийн ая тухтай амьдрах эрх зөрчигдөж байгаа тул дээрх асуудлуудыг шийдвэрлэх, тухайлбал, Улаанбаатар хотын төвлөрлийг задалж, дэд бүтцийг тэлэх, дагуул хотуудыг байгуулах, түүний дотроос эн тэргүүнд “Шинэ Зуунмод хот”-ыг байгуулах шаардлага зүй ёсоор урган гарч байна.

Иймд Монгол Улсын Үндсэн хуулиар баталгаажсан иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангах нийгэм болон хууль зүйн баталгааг бүрдүүлэх, бүс нутгийн тэнцвэртэй хөгжлийг хангах, Монгол Улсын Их Хурлаас баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тусгагдсан Улаанбаатар хотын төвлөрлийг сааруулах, орон зайн оновчтой төлөвлөлт бүхий дагуул хот байгуулах зорилтын хүрээнд Шинэ Зуунмод хотын эрх зүйн байдлыг тогтоож, хотын бүтээн байгуулалт, тогтвортой хөгжлийг дэмжих бодлогыг тодорхойлох зорилго бүхий Шинэ Зуунмод хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийг 6 бүлэг, 29 зүйлтэйгээр боловсрууллаа.

Хуулийн төсөлд дараахь асуудлыг тусгасан:

- Шинэ Зуунмод хотыг олон улсын нисэх онгоцны буудлыг түшиглэн Төв аймгийн Сэргэлэн, Алтанбулаг сумын нутаг дэвсгэрт байгуулах бөгөөд хотын эдэлбэр газрын хэмжээг Улсын Их Хурал тогтооно;

- Шинэ Зуунмод хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө нь нийслэл болон Төв аймгийн хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдсан байх ба эдэлбэр газар нь амралт, аялал жуулчлалын, олон нийт худалдаа, үйлчилгээний, засаг захиргааны, оюутны хотхон, судалгаа, шинжилгээний, тээвэр, логистик, олон улсын нисэх онгоцны буудал, агаарын каргоны зэрэг 9 бүстэй байх, бүсчлэлийн хуваарийг зөвхөн хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөгөөр тодорхойлно. Тухайлбал, амралт, аялал жуулчлалын бүсэд ОУ-ын хурал, зөвлөгөөн, арга хэмжээний цогцолбор, морин тойруулга, бооцоот тоглоом, музейн цогцолборыг байгуулах ба хотын төв, засаг захиргааны бүсэд төрийн зарим байгууллагыг нүүлгэн шилжүүлнэ;

- Шинэ Зуунмод хот нь иргэдэд зориулсан ирээдүйн хотын олон улсын концепцийн дагуу төлөвлөгдөж байгуулагдах ба үүнийг зөрчсөн тохиолдолд холбогдох этгээдэд хариуцлага хүлээлгэнэ. Тодруулбал, оршин суугчид оршин суугаа газраасаа 300-500 метр зайд сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг, нийтийн тээврийн үйлчилгээний буудал, цэцэрлэгт хүрээлэн, худалдаа, үйлчилгээний газарт хүрэх төлөвлөлтийг хэрэгжүүлнэ;

- газар ашиглуулах асуудлыг зөвхөн төсөл сонгон шалгаруулах зарчмаар шийдвэрлэх ба төсөл болон сонгон шалгаруулалтад оролцох этгээдэд тавигдах шаардлага, төсөл шалгаруулах журмыг Засгийн газар батална;

- хотын удирдлага нь Хотын зөвлөл, Захирагч, Ерөнхий архитектороос бүрдэх ба зохион байгуулалтын хувьд хороололд хуваагдана;

- хотыг төлөвлөлтийн дагуу байгуулах чиг үүргийг хотын ерөнхий архитектор хүлээнэ. Шинэ Зуунмод хотын хөгжлийн корпораци нь хотын бүтээн байгуулалтын төсөл, арга хэмжээ хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах, удирдлага, арга зүйгээр хангах, төслийн хэрэгжилтэд хяналт тавих үндсэн чиг үүрэгтэй байна;

- хотын эдийн засаг нь бие даасан байх ба аялал жуулчлал; тээвэр ложистик, үйлдвэрлэл; бүтээлч үйлдвэрлэл /кино контент, биет бус өвийн академи/; шинжлэх ухаан, инновацийн зэрэг тэргүүлэх чиглэлд үндэслэнэ;

- Шинэ Зуунмод хотын эдийн засгийн чадавхийг бэхжүүлэхэд төр, нийслэл, Төв аймаг хуульд заасан тодорхой дэмжлэг үзүүлнэ. Тухайлбал, төрөөс татварын болон татварын бус дэмжлэг үзүүлэх, улсын төсөвт дэд бүцийн хөрөнгө оруулалтыг тусгах, төрийн байгууллагыг нүүлгэн шилжүүлэх гэх мэт. Нийслэл, Төв аймгийн хувьд орон нутгийн төлбөр, хураамжаас хөнгөлөх, өөрийн өмчийг хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр ашиглуулах, төрийн үйлчилгээг шуурхай, нэг цонхоор хүргэх, хяналт шалгалтыг давхардуулахгүй байх, дагуул хотын бүтээн байгуулалтад зориулж үнэт цаас гаргах зэрэг дэмжлэг үзүүлнэ;

- Шинэ Зуунмод хот төсөвтэй байх ба тухайн хот дахь татварын орлогын 80 хувийг Шинэ Зуунмод хотод, 20 хувийг Төв аймгийн төсөвт хуваарилах зарчим баримтална.

- хотын бүтээн байгуулалтад зориулсан “Дэд бүтцийн сан”-тай байх ба тус санд хотын төсвийн татварын орлогын 10 хувь, бүтээн байгуулалтад зарцуулсан хөрөнгө оруулалтын ашгийн 2 хувь, Шинэ Зуунмод хотын хөгжлийн корпорацийн ногдол ашгийн 20 хувь, Чөлөөт бүсийн аж ахуйн үйл ажиллагааны орлогын 10 хувийг төвлөрүүлж нийгмийн болон инженерийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтын ажилд зарцуулна гэх мэт.

Хууль батлагдсанаар хүлээгдэж буй үр дүн:

- Нийслэл хотын төвлөрлийг задалж, бүс нутгийн тэнцвэртэй хөгжлийг хангана;
- орон зайн оновчтой төлөвлөлт бүхий суурьшлын зөв тогтолцоотой хотыг хөгжүүлж, бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагааны журам, зохицуулалт тодорхой болно;

- дагуул хотын бүтээн байгуулалт, хөрөнгө оруулалтыг татварын болон татварын бус дэмжлэг үзүүлэх боломж бүрдэнэ;

- нийслэл хотын түгжрэл, агаар, хөрсний бохирдол, орон сууцны хангамж, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх асуудлыг шийдвэрлэхэд эерэг нөлөө үзүүлнэ;

- нийгмийн болон инженерийн дэд бүтцийн төвлөрсөн хангамж бий болж, үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээг кластераар хөгжүүлж улс, нийслэл, төв аймаг цаашлаад бүс нутгийн нийгэм, эдийн засгийг дэмжиж, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ;

- шинээр ажлын байр бий болж, дотоодын нийт бүтээгдэхүүн болон гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалт нэмэгдэнэ;

- орон сууцжуулах төсөл хэрэгжүүлж орон сууцны хангамж нэмэгдэж, нийслэлээс иргэд шилжин суурьших, төрийн байгууллага, их дээд сургууль, коллеж, шинжлэх ухааны байгууллагуудыг нүүлгэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ;

- тээвэр ложистикийн нэгдсэн төвийг байгуулж, хөгжүүлснээр орон нутгийн болон бүсийн цаашлаад олон улсын логистикийг сайжруулна;

- иргэдийн аятай таатай амьдрах орчин бий болж, амьдралын чанар сайжирна;

- Шинэ Зуунмод хот дүрэмтэй болж хууль тогтоомжоор зохицуулагдаагүй хотын амьдрал, үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлаа оршин суугчид, иргэдийн оролцоотойгоор шийдвэрлэнэ;

- бусад улсуудын хотуудын жишгээр Шинэ Зуунмод хотын оршин суугчид хотын удирдлагаа сонгодог болно гэх мэт.

Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Шинэ Зуунмод хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай, Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Чөлөөт бүсийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Зөрчлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай зэрэг холбогдох шаардлагатай бусад дагалдах хуулийн төслүүд болон Шинэ Зуунмод хотын эрх зүйн байдлын тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан “Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай”, “Хот байгуулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг тус тус боловсруулсан.

---o0o---